

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

odlišná byla situace v přístavku po severní straně chóru, kde souvrství měla poměrně jednotný (homogenizovaný?) charakter, snad vlivem sekundárního promísení uloženin při zahlubování hrobů.

Při výzkumu byly zjištěny 3 hroby, které unikly pozornosti při výzkumu v 50. letech minulého století. V přístavku po severní straně chóru byly pod zídou vymezující hrob 282 nalezeny pozůstatky dospělého jedince (hrob 2034). Toto zjištění spolu s dřívějším nálezem dvou hrobů překrytých zdívkou přístavku dokládá komplikovaný vývoj této části stavby a pochovávaní v daném prostoru. Nelze vyloučit, že přístavek vznikl ve dvou stavebních fázích, a to nejspíše jako hrobová komora. Mladší fáze přístavku patří patrně k nejmladším stavebním úpravám kostela.

Druhý nově zjištěný hrob byl prozkoumán pod JZ vnitřním rohem stavby. Prostorná hrobová jáma s výdřevou prostupovala pod celou šífkou západní zdi kostela (hrob 2032; rozměr výdřevy 200 × 95 cm). Obsahovala však pouze kosterní pozůstatky malého dítěte, vybaveného drobnými zlatými nezdobenými gombíky. To je další doklad datování mladší stavební fáze kostela – „stavby A“ až do pokročilého 9. století. Bohužel nelze zatím jednoznačně říci, zda se hrob 2032 původně nacházel vně nebo uvnitř starší stavební fáze kostela. Původní nálezová situace zde byla patrně složitá v důsledku poklesu terénu západním směrem, tedy k okraji písčité duny akropole. Svažující se povrch byl v 9. století vyrovnáván poměrně mocnými navážkami.

Značná pozornost byla věnována maltové podlaze uvnitř lodi a chóru a jejímu vztahu k obvodovému zdivu mladší stavební fáze kostela („stavby A“). Byla dokumentována místa, kde půdorys stavby A jednoznačně překryl nebo porušil maltovou podlahu, jež byla již dříve dávána do souvislosti se starší stavební fází („stavbou B“). Protože se nepodařilo nikde doložit konstrukci nebo výraznější destrukci obvodového zdiva starší fáze kostela, domníváme se, že konstrukce této etapy stavby byla nejspíše dřevěná s litou maltovou podlahou. Další klíčová situace – hrob 265 – v lodi kostela („pod maltovou podlahou stavby B“, viz Poulík 1957; k tomu kriticky Galuška, Poláček 2006, Poláček 2008) neposkytl s výjimkou dvou nově zjištěných žlábků ve dně hrobové jámy žádné podstatné informace. Hrob byl v rámci památkové úpravy obezděn kamennou zídou, která znemožnila ověření stratigrafické situace tohoto místa. To ovšem nic nemění na pravděpodobném objasnění hrobu 265 jako „interiérového“ pohřbu z doby existence starší stavební fáze kostela. V souvislosti s hrobem 265 a dalšími skutečnostmi se domníváme, že vývoj stavební podoby kostela a jeho liturgického prostoru mohl být komplikovanější, než se dosud předpokládalo.

K problematické existenci I. kostela („stavby C“) nelze uvést nic průkazného. Kamenné zdivo označované J. Poulíkem (1957) za základ stavby C lze mít podle nově provedeného řezu spíše za součást destrukce objektu neznámé podoby a funkce v prostoru SV od chóru II. kostela. Ověřovací a doplňkové terénní práce v prostoru II. velkomoravského kostela v Mikulčicích lze mít za významný příspěvek k výkladu stavební podoby a vývoje této pozoruhodně sakrální stavby. O významu kostela pro dějiny mi-

kulčického hradu nelze pochybovat. Svědectvím je sám komplikovaný stavební vývoj kostela, který má v rámci Mikulčic období snad jenom v případě baziliky.

Lumír Poláček, Jaroslav Škojec

Literatura

- Konečný, J. 2008:** *Velkomoravské Mikulčice – II. kostel a sakrální architektura knížecího hradu*. Hodonín.
- Galuška, L., Poláček, L. 2006:** Církevní architektura v centrální oblasti velkomoravského státu. In: P. Sommer (ed.): *České země v raném středověku*. Praha, 92–153.
- Poláček, L. 2008:** Altmährische Kirchen als archäologische Quelle. In: M. Pippal, F. Daim (eds.): *Frühmittelalterliche Wandmalereien aus Mähren und der Slowakei*. Archäologischer Kontext und herstellungstechnische Analyse. Monographien zur Frühgeschichte und Mittelalterarchäologie 12. Innsbruck, 11–30.
- Poulík, J. 1957:** Výsledky výzkumu na velkomoravském hradišti „Valy“ u Mikulčic. I. Zpráva za r. 1954–1956. *Památky archeologické* 48, 241–388.

Resumé

Neue archäologische Überprüfungs- und Ergänzungsarbeiten im Bereich der II. großmährischen Kirche von Mikulčice in Jahren 2007–2008 brachten wichtige Kenntnisse zur Erklärung der Bauform sowie -entwicklung der Kirche. Es handelt sich um die Kirche mit der kompliziertesten Bauentwicklung in Mikulčice. Von grundsätzlicher Bedeutung ist der neue Befund des Grabes 2032 mit kleinen goldenen Kugelknöpfen unterhalb des Mauerwerks der II. Kirche.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

Hradiště Mikulčice-Valy, severozápadní podhradí, plocha B 2006–08. Středohradištní období. Hradiště, sídliště. Systematický zjišťovací výzkum.

V priebehu júna 2008 ukončil Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i., systematický zisťovací archeologický výskum v priestore tzv. severozápadného podhradia slovanského hradiska Mikulčice-Valy. Výskum priamo nadviazal na predchádzajúce sezóny (Hladík 2007, 482; 2008a; Poláček, Mazuch, Hladík, Bartošková 2007, 119–142). Hlavnou príčinou terénnych aktivít v roku 2008 bol požiar na pracovisku v septembri v roku 2007. Pri požiari zanikla dokumentácia z predchádzajúcich sezón výskumu.

Vzhľadom na skutočnosť, že plánované terénne aktivity v priestore severozápadného podhradia sme v roku 2007 ukončili, pri výskume v roku 2008 sme zamerali pozornosť na odkrytie a opätovné zdokumentovanie hlavného severozápadného profilu plochy. Cieľom tejto akcie bola snaha o zdokumentovanie vertikálnej stratigrafie (informácie zaniknuté pri požiari). Okrem odkrytia severozápadného profilu sme sa sústredili aj na doskúmanie situácie v juhozápadnej časti plochy (sektory 98–100),

v kteréj sa v závere sezóny 2007 podarilo odkryť a zdokumentovať novovekú kupolovú pec (Hladík 2008b).

Sondu zahrnutú v roku 2007 sme vykopalí s pomocou ťažkého mechanizmu. Severozápadný profil sme začistili a zdokumentovali. Situácia v troch novo otvorených sektoroch (98–100) v juhozápadnej časti plochy bola totožná so situáciou v okolitých sektoroch (Hladík 2008b). Pod niekoľko desiatok cm mohutnými flovými náplavami sa nachádzala nevýrazná včasnostredoveká kultúrna vrstva. Pod touto vrstvou sa nachádzali len povodňové hliny bez nálezov. Jednoznačné stopy po novovekom osídlení sa v sektoroch 98–100 neobjavili. V kultúrnej vrstve sa nachádzali predovšetkým zlomky keramiky z prelomu 9. a 10. storočia. Na pomerne malom priestore troch sektorov (3 m²) sa v kultúrnej vrstve našlo celkovo päť zlomkov železných predmetov (dve rolničky, ostroha).

Marek Hladík

Literatura

- Hladík, M. 2007: Mikulčice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 48, 482.
- Hladík, M. 2008a: Mikulčice (okr. Hodonín). *Přehled výzkumů* 49, 412–413.
- Hladík, M. 2008b: Mikulčice-Valy (okr. Hodonín), Plocha B 2006–08 (č. 82) v „severozápadnom podhradí“. Rkp. nálezové správy. Uloženo: Archív nálezových správ ARÚ AV ČR Brno, v. v. i.
- Poláček, L., Mazuch, M., Hladík, M., Bartošková, A. 2007: Stav a perspektivy výzkumu podhradí mikulčického hradiště. *Přehled výzkumů* 48, 119–142.

Resumé

Burgwall Mikulčice-Valy, nordwestliches Suburbium, Grabungsfläche B 2006–08. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Suchgrabung.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

„Podbřežníky“. Starohradištní–středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

Polykulturní lokalita v trati „Podbřežníky“ je na základě povrchového výzkumu známá již z dřívějšíka (Škojec 1997, 2005). V její těsné blízkosti, v trati Panské, se nachází velkomoravské a mladohradištní pohřebiště zkoumané v letech 2000–2001 (Poláček, Marek, Škojec, Skopal 2000, 2001). V roce 2006–2007 bylo na lokalitě započato s realizací plánované výstavby rodinných domů. V předstihu před stavební činností byl na ploše pěti stavebních parcel proveden výzkum (ARÚ AV ČR Brno, v. v. i., pracoviště Mikulčice), který odkryl část raně středověkého, mladobronzového a laténského sídliště (Mazuch, Škojec 2007, Mazuch 2008). Výzkum v roce 2008 proběhl na dvou dalších stavebních parcelách. Na zkoumané ploše bylo prokopáno celkem 12 objektů. Do starohradištního období lze pravděpodobně přiřadit obj. 82, v jehož výplni byly nalezeny zlomky keramiky, pekáče,

strusky, mazanice, brousku, několik atypických želez, zlomky kostěného hřebene a velké množství rybích kostí, šupin a drobných zvřecích kostí (např. kost raka). Největší počet, celkem 8 objektů, je možno datovat do středohradištního období (obj. 83–86, 91–93). Na základě nečetných atypických zlomků keramiky lze alespoň rámcově do raného středověku přiřadit obj. 88 a 89. Ani u zbývajících dvou objektů (obj. 87 a 90), v jejichž výplních byly nalezeny pouze nečetné atypické pravěké zlomky keramiky, nemůžeme vyloučit jejich raně středověké stáří. Opravňuje nás k tomu především téměř uniformní vzhled všech prokopaných objektů.

Osm prozkoumaných objektů lze označit jako obilnice, v nichž bylo uchováváno obilí nejen pro potřeby samotné vesnice, ale zřejmě i pro nedaleké velkomoravské hradiště Mikulčice-Valy (Mazuch 2008). V předešlých sezonách bylo na „Podbřežnicích“ odkryto patrně až 18 velkomoravských obilnic, celkem jich tedy z této lokality spolu s výše vzpomenujícími objekty známe již 26! Zkoumané sídliště představuje první hmatatelný doklad archeologického modelu, počítajícího s existencí „satelitních“ vesnic, které v zázemí velkomoravských mocenských center plnily nejen roli při zásobování potravinami, ale jak se ukazuje právě na základě výzkumu popisovaného sídliště, mohly zde být prováděny i některé specializované výrobní činnosti (Mazuch 2008).

Marian Mazuch, Jaroslav Škojec

Literatura

- Mazuch, M. 2008: Slovanské sídliště v poloze Mikulčice „Podbřežníky“. *Přehled výzkumů* 49, 165–181.
- Mazuch, M., Škojec, J. 2007: Mikulčice (okr. Hodonín), „Podbřežníky“. Časné slovanské a středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum. *Přehled výzkumů* 48, 482–483.
- Poláček, L., Marek, O., Škojec, J., Skopal, R. 2000: Mikulčice (okr. Hodonín), Polní trať „Panské“. Slovanské pohřebiště. Záchranný výzkum. *Přehled výzkumů* 41, 170–171.
- Poláček, L., Marek, O., Škojec, J., Skopal, R. 2001: Mikulčice (okr. Hodonín), „Panské“. Středohradištní a mladohradištní období. Pohřebiště. Záchranný výzkum. *Přehled výzkumů* 42, 217–218.
- Škojec, J. 1997: Archäologische Fundstätten und Funde im „Hinterland“ des Burgwalls von Mikulčice (Katastralgebiete Hodonín, Lužice, Mikulčice, Moravská Nová Ves). In: L. Poláček (ed.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice* II. Brno, 343–397.
- Škojec, J. 2005: Archäologische Fundstätten und Funde im „Hinterland“ des Burgwalls von Mikulčice (Katastralgebieten Čejkovice, Dolní Bojanovice, Dubňany, Hodonín, Josefov, Lužice, Mikulčice, Moravská Nová Ves, Moravský Písek, Mutěnice, Petrov, Raťškovice, Rohatec, Strážnice, Vacenovice, Vnorovy, Vracov). In: L. Poláček (ed.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice* VI. Brno, 289–344.